

підготовки до занять. Необхідно визнати, що існуючі підручники, репертуарні збірники та програми далеко не задовільняють потреби сьогодення.

Використання місцевого фольклорного матеріалу студентами під час написання дипломних та курсових робіт розширює фахові знання, поглиблює інтерес до культурного розвитку краю, сприяє відродженню народної спадщини, що є актуальним саме сьогодні, в період духовного оновлення суспільства.

Заслугує схвалення і поширення досвід проведення музичних занять в обласному науково-методичному центрі народної творчості, де викладач і студенти безпосередньо звертаються до пам'яток місцевого фольклору у відео- та магнітофонних записах, архівних фондах, тобто вивчають народну пісню у її "первинній" (аутентичній) формі. Оскільки більшість випускників підуть працювати в сільській школи, на музичних заняттях доцільно давати практичні поради щодо запису і розшифровки (нотації) фольклорних матеріалів.

Практичною формою залучення студентів до вивчення місцевого фольклорного матеріалу є участь їх у гуртках художньої самодіяльності. На факультеті працює 12 художніх колективів. Серед них хор народної пісні, ансамблі народних інструментів, "Сівері", вокально-інструментальний та ін. Значну культурно-освітню роботу, націлену на пропаганду серед населення народно-пісенної спадщини Чернігівщини, проводить Лауреат міжнародних фестивалів, телевізійних турнірів, Народний самодіяльний ансамбль "Джерела", керівник ансамблю доцент Малиневська В.М. Репертуар ансамблю будується в основному на місцевому фольклорному матеріалі. Учасники колективу підтримують творчі зв'язки з кращими фольклорними колективами області, окремими майстрами народної пісні, вивчають їх репертуар, специфіку виконавської культури з орієнтацією на можливість використання народних пісень у майбутній професії. Суттєву допомогу у доборі репертуару надає ансамблеві завідуючий сектором фольклору обласного науково-методичного центру народної творчості, невтомний збирач народних перлин Заслужений працівник культури

України В.І.Полевик, який останнім часом записав та упорядкував цілу низку збірок українських народних пісень, записаних на Чернігівщині.

Таким чином, досвід роботи у пошуках і дослідженні пам'яток народної культури краю підводить до висновку про необхідність: а) широкого використання краєзнавчого фольклорного матеріалу на лекційних, практичних та семінарських заняттях; б) введення спецкурсів на музично-краєзнавчу тематику, наприклад, "Дитячий фольклор", "Обрядовий фольклор Чернігівщини", "Історія збирання та вивчення українського фольклору"; в) залучення молодих викладачів і студентів до краєзнавчого пошуку в галузі музичної культури, що, безперечно, благотворно впливатиме на рівень підготовки майбутніх учителів.

Дорошенко Т.В.

Чернігівський педагогічний інститут ім.Т.Г.Шевченка
Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі формування навичок музичного сприймання

Серед усіх проблем, які стоять перед естетичним вихованням молоді, найбільш важливою є проблема формування творчої особистості.

Осягнення естетичних цінностей музичного мистецтва відбувається в результаті художньої діяльності, яка є виявом духовної активності людини в процесі сприймання творів. Тому в системі естетичного виховання учнів особливе місце займає процес формування музичного сприймання, в який включається вся особистість з її музичним і життєвим досвідом, набутими знаннями, навичками, індивідуальними якостями і який передбачає різноманітність методів і прийомів творчого розвитку слухача.

Глибина становлення і осмислення особистісного смислу музичних творів школярами визначається рівнем емоційності сприймання, здатністю свідомо спостерігати за музикою, осягати її інтонаційний зміст. Усвідомлене спостереження за музикою пов'язане з формуванням способів і операцій музичного сприймання, їх автоматизованих компонентів - вмій і навичок.

У процесі ознайомлення з твором у слухача створюється загальне перцептивно-емоційне враження від сприйнятого. Дослідження психологів (О.М.Леонтьєв, О.В.Запорожець, Б.М.Теплов) показали, що вже на стадії безпосереднього сприймання музики, тобто, на етапі емоційного реагування, у дітей спостерігається активна діяльність, яка спрямована на коректування настроїв музичного твору, що виявляється у характері реакцій і відповідях сприймаючих. Тому для забезпечення більш глибокого свідомого емоційного реагування на музичний твір важливим на цьому етапі є формування навички розрізнення емоційних настроїв твору, за допомогою якої діти зможуть свідомо фіксувати емоції, настрої, що виникли у конкретно-почуттєвій формі та "перекладати" їх на вербальну мову.

Формування цієї навички передбачає орієнтування школярів у світі естетичних емоцій. Поетапне засвоєння дітьми основних емоційно-естетичних модальностей (сумно, радісно, весело, святково, поетично, піднесено тощо) значно розширить їх емоційно-естетичний досвід, створить кращі можливості для розрізнення відтінків естетичних настроїв.

Відповідність початкової емоційної реакції школярів до настрою музичного твору зумовлена ступенем розвитку у них вміння описувати свої враження, переживання, що виникли в процесі сприймання музики. Використання емоційно-категоріальних моделей у вигляді таблиць при створенні словесних описів сприймання емоційного настрою твору стимулюватиме школярів, які недостатньо володіють лексичним багатством мови, до глибшого усвідомлення музичних переживань, точнішого висловлення своїх вражень, до образнішого розкриття настрою твору.

Важливо, щоб дитина вміла сприйняти не тільки емоційну сторону твору, але і його художній образ, розвиток сюжет, побудову, форму, тому доцільним є залучення її до активного "спостереження" за музикою, в ході якого увага спрямовується на інтонаційну сторону музичної форми. Тому сутність етапу "спостереження" за музикою складає формування у дітей навички спостереження за інтонаційно-логічним розвитком твору.

Організуючи спостереження дітей за розвитком

основних інтонацій твору, доцільно використовувати такі прийоми: крокування, пластичне інтонування, танцювальні рухи, інсценування, створення графічних схем та інші, які сприятимуть удосконаленню здатності дітей до творчого самовираження.

Костюк Н.О.

Прикарпатський університет ім.В.Стефаника Шляхи вдосконалення музичної освіти на західній Україні в міжвоєнний період

Проблеми відродження національної культури пов'язані з такими вагомими процесами, як плекання еліти та виховання і освіта широкого загалу. Як одне ціле, вони свідчать про духовність нації та її здатність до збереження самобутнього обличчя навіть за умов відсутності власної державної структури, яка б законодавчо підтримувала ці процеси.

Звернемося до розгляду цієї проблеми в історичному аспекті, обравши об'єктом музичну культуру Західної України в міжвоєнний період ХХ століття.

Іван Огієнко в 1935 році висловився стосовно української культури цих років: "Ми, українці, можемо вказати на один ніби несамопитий парадокс: за останні п'ятнадцять літ життя ми надзвичайно духовно виростили, не зважаючи на рани програної війни..." Таке твердження, безперечно, стосується і музичної культури.

Одним із визначних факторів розвитку музичної культури даного періоду була планомірна робота по створенню системи національної музичної освіти, яка ґрунтувалась на усвідомленні значення її для повнокровної діяльності національного організму: "Коли хочемо стати на рівні з іншими народами під оглядом музичної культури, мусимо взятися і до побороювання музичної неграмотності." (О.Залеський).

Відомим і незаперечним є той факт, що українська музика західного регіону і до I-ої світової війни була майже виключно справою аматорською. Одиноким закладом, який працював на ниві музичної освіти, був Вищий музичний